

**Raftul
Denisei**

Colecție coordonată de
DENISA COMĂNESCU

Giuseppe Tomasi
di Lampedusa

SIRENA
și alte povestiri

Ediție, prefețe și note de
GIOACCHINO LANZA TOMASI

Traducere din italiană de
GABRIELA LUNGU

HUMANITAS
fiction

Redactor: Vlad Russo
Coperta: Angela Rotaru
Tehnoredactor: Manuela Măxineanu
Corector: Cristina Jelescu
DTP: Emilia Ionașcu, Carmen Petrescu

Tipărit la Real

GIUSEPPE TOMASI DI LAMPEDUSA

IRACCONTI

Copyright © Giangiacomo Feltrinelli Editore, Milano, 1961, 1988.

All rights reserved.

First published by Giangiacomo Feltrinelli Editore in 1961

© HUMANITAS FICTION, 2016, pentru prezenta versiune românească

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

TOMASI DI LAMPEDUSA, GIUSEPPE

Sirena și alte povestiri / Giuseppe Tomasi di Lampedusa;

pref.: Gioachino Lanza Tomasi; trad.: Gabriela Lungu. –

București: Humanitas Fiction, 2016

ISBN 978-606-779-037-5

I. Lanza Tomasi, Gioacchino (pref.)

II. Lungu, Gabriela (trad.)

821.131.1-32=135.1

EDITURA HUMANITAS FICTION

Piața Presei Libere 1, 013701 București, România

tel. 021/408 83 50, fax 021/408 83 51

www.humanitas.ro

Comenzi online: www.libhumanitas.ro

Comenzi prin e-mail: vanzari@libhumanitas.ro

Comenzi telefonice: 0372 743 382 / 0723 684 194

Prefață

Povestirile lui Giuseppe Tomasi di Lampedusa au fost publicate la editura Feltrinelli în iunie 1961. Filmul lui Visconti inspirat de *Ghepardul* nu apăruse încă, în timp ce romanul – publicat postum în 1958 – continua să rămână pe primul loc în clasamentul celor mai vândute cărți și era textul cel mai controversat în ceea ce privește interpretarea istorică a Italiei unite de ieri și de azi. Fusese deja tradus în principalele limbi occidentale.

Cu un an înainte, văduva scriitorului, Alessandra Wolff Stomersee, îi înmânase lui Giorgio Bassani, directorul editorial de la Feltrinelli, manuscrisele bătute la mașină a patru lucrări inedite făcând parte din moștenirea literară, redactate probabil de sora sa Olga Wolff Stomersee-Biancheri. Ediția din 1961 era demnă de încredere, cu excepția câtorva mici corecții aduse ulterior, pentru cele trei texte narrative: *Bucuria și legea*, *Sirena*, *Pisoișii orbi*. Principesa a supus însă unei revizuri *Amintirile din copilărie*. Cu o dublă intenție: să nu mai poată fi recunoscute

frazele sarcastice la adresa câtorva personaje – în special rude – și să dea o continuitate narativă unui text care se prezenta ca niște însemnări onirice, având ca punct de plecare de cele mai multe ori o violență presiune emoțională.

Principesa a deținut drepturile asupra moștenirii literare până în momentul dispariției sale (1982). Ar fi vrut să alcătuiască o versiune oficială a figurii soțului său, nobil și scriitor, dar această intenție a intrat în conflict cu interpretările – politice, literare și filologice – iscate de romanul postum. Primul incident a avut loc odată cu obiecțiile lui Carlo Muscetta, profesor de literatură italiană la Universitatea din Catania, privind verosimilitatea ediției din 1958 îngrijită de Giorgio Bassani.

În luna martie a aceluși an pusese la dispoziția lui Bassani manuscrisul autograf din 1957. Bassani ținuse cont de el, dar cartea era deja în șpalt, și cele șase părți n-au fost culese din nou după manuscris. În 1969 mi-am asumat sarcina de a publica ediția *Ghepardului* conform manuscrisului din 1957, adică a versiunii pe care scriitorul, într-o scrisoare-testament din mai 1957, o indica drept cea care trebuia folosită în cazul în care moștenitorii aveau să găsească un editor. Massimo Gangi, pe atunci membru în Comitetul științific al Fundației Giangiacomo Feltrinelli, îi sugerase președintelui, Giuseppe Del Bo, să-mi încredințeze mie, și nu unui comitet editorial de italieniști, ediția conformă manuscrisului din

1957. De atunci, printre multele activități din viața mea, un spațiu tot mai larg a fost dedicat îngrijirii operei lui Lampedusa, care continuă încă.

În urma publicării ediției după manuscris, principesa n-a fost de acord cu publicarea sau revizuirea altor scrieri inedite. Livia De Stefani a încercat în zadar să cumpere pentru editura Rizzoli drepturile de autor pentru o ediție a *Lecțiilor* redactate pentru Francesco Orlando, *Literatura engleză* și *Literatura franceză*, punând la dispoziția principesei un dactilograf pentru scrierea textului. Între timp ea îi contactase pe Giovanni Macchia și pe Gabriele Baldini, iar răceala lor a speriat-o și nu s-a mai făcut nimic.

După moartea Alessandrei Wolff Stomersee, cea de a doua soție a mea, Nicoletta Polo, mi-a cerut să mă ocup din nou de documentele Lampedusa. Nicoletta a cercetat muntele de cărți și documente împrăștiate în palatul din Via Butera. Începea astfel o a doua fază a istoriei editoriale a scriitorului nostru. În 1988 au apărut, la editura Feltrinelli, *Povestirile*, cu versiunea originală a *Amintirilor din copilărie*, în 1990-1991, la editura Mondadori, *Literatura engleză*, iar în 1995, tot la Mondadori, volumul *Opere* din colecția „I Meridiani“, cuprinzând toată moștenirea literară a autorului, de mai multe ori revăzută și ajunsă acum la a șasea ediție. Odată cu această carte, cazul Lampedusa părea închis, dar imediat după aceea s-a deschis o a treia fază, prin publicarea volumului *Călător prin Europa. Epistolar 1925-1930*

(Milano, 2006) căruia i-au urmat noi cercetări biografice și descoperirea câtorva fragmente incluse în această nouă ediție a *Povestirilor*, îmbogățită cu un vast aparat critic. Sunt explicate fundalul istoric și cel familial, descifrate toponimele, indicate izvoarele, analizate citatele. Printre altele, scopul este și acela de a dezvălui procesul creativ al autorului – raportul dintre fantezie și realitate – și de a pune în evidență tehnica sa personală de mascare a realității, din care se hrănește delicata, malițioasa sa ironie.

Gioacchino Lanza Tomasi

AMINTIRI DIN COPILĂRIE

Amintiri din copilărie

Introducere

Amintirile din copilărie constau, pentru toți, cred, într-o serie de impresii vizuale, dintre care multe foarte limpezi, lipsite de orice legătură cronologică.

A face o „cronică“ a propriei copilării este, cred, imposibil, chiar folosind cât se poate de multă bună-credință, ai ajunge la un moment dat să dai o impresie falsă bazată deseori pe înspăimântătoare anacronisme. Voi folosi deci metoda regrupării subiectelor, încercând să dau mai degrabă o viziune globală a spațiului decât o succesiune temporală. Voi vorbi despre locurile copilăriei mele, despre persoanele care mi-au ocrotit-o, despre sentimentele mele cărora nu voi încerca *a priori* să le urmăresc desfășurarea.

Aș putea promite că nu voi spune nimic neadevărat. Dar nu voi vrea să spun tot. Îmi rezerv dreptul de a minți prin omisiune.

Dacă nu cumva îmi schimb însă părerea.

Am citit zilele astea (jumătatea lui iunie 1955)
Henry Brulard, nu-l mai citisem din îndepărtatul

1922. Se vede că pe atunci eram încă obsedat de „frumosul explicit“ și de „interesul subiectiv“, și îmi amintesc că romanul nu mi-a plăcut.

Acum nu pot să nu le dau dreptate celor care-l consideră aproape capodopera lui Stendhal. Există în el o spontaneitate a senzațiilor, o evidentă sinceritate, admirabilul efort de a da la o parte unul după altul straturile de amintiri pentru a ajunge în profunzime. Și câtă claritate a stilului! Și ce avalanșă de impresii, cu atât mai prețioase cu cât mai comune!

Aș vrea să încerc să fac același lucru. Mi se pare pur și simplu o obligație. Când te afli spre sfârșitul vieții este imperativ necesar să încerci să aduni cât mai mult cu puțință senzațiile pe care le-ai avut de-a lungul timpului. Puțini vor reuși să facă din asta o capodoperă (Rousseau, Stendhal, Proust), dar toți ar trebui să aibă posibilitatea de a păstra astfel ceva care fără acest ușor efort s-ar pierde pentru totdeauna. Faptul de a ține un jurnal sau de a scrie la o anumită vârstă propriile memorii ar trebui să fie o datorie „impusă de Stat“, materialul adunat după trei sau patru generații ar avea astfel o valoare inestimabilă, multe probleme psihologice și istorice, de care umanitatea e preocupată, ar putea fi rezolvate. Nu există memorii, scrise chiar și de personaje insignifiante, care să nu conțină valori sociale și pitorești de prim ordin.

Extraordinarul interes pe care-l trezesc romanele lui Defoe rezidă în faptul că sunt aproape jurnale, geniale, deși apocrife. Gândiți-vă puțin cum ar fi cele genuine? Imaginați-vă cum ar fi jurnalul unei codoașe pariziene din Régence sau amintirile vailului lui Byron din perioada venețiană?

*Voi încerca să folosesc cât mai mult posibil metoda din Henry Brulard, până la a desena „planurile“ scenelor principale.*¹

Dar nu pot să fiu de acord cu Stendhal asupra „calității“ amintirii. El își interpretează copilăria ca pe o perioadă în care a fost victima tiraniei și a aroganței. Pentru mine copilăria e paradisul pierdut, toți erau buni cu mine, eram Regele casei. Chiar și persoane care mai târziu mi-au devenit ostile erau atunci „aux petits soins“². [*Condițiile economice erau extrem de înfloritoare... pe care în acel timp ai mei îl risipeau vesel... dar la bani....*]³

1 Fragmente scrise cu italice sunt șterse din manuscris. Uneori de autor, dar de cele mai multe ori de soția acestuia.

2 Plini de atenție (în fr., în original). (N. tr.)

3 Fragment puțin descifrabil în totalitatea lui, șters probabil de autor, în care adultul demonstrează un resentiment pentru cheltuielile în totală neconcordanță cu încasăările care au dus la declinul aristocrației siciliene, și în general al tuturor aristocrațiilor, și pentru suprimarea fideicomisului. În concepția de viață a claselor superioare

Aș vrea să împart aceste Memorii în trei părți. Prima, „Copilăria“, se va opri în momentul în care încep să frecventez liceul. A doua, „Tinerețea“, până în 1925. A treia, „Maturitatea“, până acum, dată la care consider că începe bătrânețea.

deseori cheltuielile, legate de rang, erau considerate imposibil de controlat.

Amintirile

Una dintre cele mai vechi amintiri pe care pot s-o fixez în timp, deoarece e legată de un fapt istoric ușor controlabil, este din 30 iulie 1900, dată în care eu împlinisem de câteva zile 3 ani și jumătate.

Mă aflam împreună cu mama și cu camerista ei (probabil Teresa din Torino) în budoar. Era o cameră mai mult lungă decât largă, care primea lumină de la două balconașe aflate unul în fața celui alt, situate pe laturile mici, dând unul spre grădinița îngustă care despărțea casa noastră de Oratoriul Sfintei Zita, celălalt, către o curtică interioară. Masa de toaletă, în formă de „haricot”¹, cu suprafața plană din sticlă sub care transpărea o stofă roșie, și cu picioarele strânse într-un soi de fustă de dantelă albă, era așezată în fața balconului care dădea spre grădiniță și pe ea se afla, în afară de perii și alte lucruri, o oglindă mare cu rama tot din oglindă decorată cu stele și alte ornamente de cristal care-mi plăceau mult.

¹ Bob de fasole (în fr., în original). (N. tr.)

Quadrato di L. Zita

Quadrato
di L. Zita

di L. Zita

Quadrato di L. Zita

Quadrato
di L. Zita

Quadrato di L. Zita
di L. Zita

10

Quadrato
di L. Zita

Quadrato
di L. Zita

Quadrato di L. Zita

di L. Zita

di L. Zita

Una dei suoi più vecchi amici che mi ha permesso di poter fare un
tempo gente e riferire a un fatto storicamente controllabile, scritto da
30 luglio 1889, quando al momento si è ancora qualche giorno più o 3
anni e mezzo.

M. Horowitz insieme a una madre ed alla nonna (partibile-
mente [come, la donna]) nella stanza a letto. Era questo una stanza di
lunga che la stanza che perdono bene in una talora opposta, e non era tal-
mente, proprio così e gradualmente angusto che si poteva la mattina
sarebbe andare a letto, l'altro si era talmente insieme, la donna e l'altro
era una madre che era in forma "fanciotta" () con il primo rapporto
in un'altra ^{o in} qualche tempo una differenza, e con la parte conosciuta in
non si era o si era a Mediolano, era parte di un'altro e l'altro
che dove nel gradimento e me a non in una, allora che si era o in un'altra
un grande spazio era come anche con la donna e l'altro che si era con
stella in una stanza o in una stanza che non perdeva una -

Era la mattina, verso le 11, e credo la gente era a letto che
s'era in un'altra stanza con i bambini "fanciotti" come la fanciotta che era.

Ma anche a parte, anche in un'altra stanza, ed io non si era
fanciotti, perché già bene nel letto della stanza. Qui si è forse un po' più
la mia biancheria, e l'altro, la donna, una cosa a me.

Ed in un'altra stanza in una stanza affollata che si era la mattina
s'era una stanza con l'altro e l'altro a una parte che si era
in il momento in un'altra stanza e si era, ed era un'altra stanza
donna a me una stanza in una stanza. E credo bene che si era
anche in un'altra stanza, ma non la parte ed il resto a me.

Era dimineața, pe la 11, cred, și văd minunata lumină de vară intrând pe fereastra cu canaturile deschise, dar cu storurile trase.

Mama se pieptăna, ajutată de cameristă, iar eu nu știu ce făceam, așezat pe jos, în mijlocul camerei. Nu știu dacă era cu noi și dădaca mea, Elvira, sienzeza, dar nu cred.

La un moment dat auzim niște pași grăbiți urcând scărița interioară care comunica cu apartamentul tatei, aflat la mezanin, exact sub noi, și el intră fără să bată la ușă și spune ceva pe un ton agitat. Îmi aduc aminte cât se poate de bine felul în care vorbea, dar nu și cuvintele sau sensul lor.

„Văd“ însă efectul pe care ele îl au: mama scapă din mână peria de argint cu coadă lungă. Teresa exclamă „Sfinte Dumnezeule!“ și toată încăperea rămâne consternată.

Tata venise să anunțe asasinarea regelui Umberto¹, care avusese loc la Monza cu o seară înainte, în 29 iulie 1900. Repet că *văd* toate dungile de lumină și umbră de pe balcon, că *aud* vocea tulburată a tatei, zgomotul periei care cade pe sticla măsuței de toaletă, exclamația piemonteză a bieteii Teresa, că *simt* senzația de consternare care ne cuprinsese pe toți. Dar toate astea rămân pentru mine desprinse de vestea

¹ Umberto I (1844-1900), ucis de anarhistul Gaetano Bresci. Regele scăpase din alte două atentate precedente, în 1878 și 1897.

Cuprins

<i>Prefață</i>	
de Gioacchino Lanza Tomasi	5
Amintiri din copilărie	9
Bucuria și legea	105
Sirena	117
Pisoiașii orbi	165